

Sygn. akt **III AUa 2388/15**

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 września 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Ewa Cyran

Sędziowie: SSA Wiesława Stachowiak /spr./

del. SSO Katarzyna Schönhof-Wilkans

Protokolant: st. sekr. sądowy Beata Tonak

po rozpoznaniu w dniu 28 września 2016 r. w Poznaniu

sprawy(...) **Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. w P.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P.**

przy udziale zainteresowanego R. K.

o podstawę wymiaru składek

na skutek apelacji (...) Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o.o. w P.

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 12 sierpnia 2015 r. sygn. akt VIII U 5967/14

- 1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 1 oraz poprzedzającą go decyzję i stwierdza, że przychód osiągnięty przez R. K. w maju 2011r. w kwocie 1528,80 zł z tytułu dofinansowania do wczasów nie stanowi podstawy wymiaru składek;**
- 2. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 2 i zasądza od pozwanego na rzecz odwołującej spółki kwotę 60zł tytułem zwrotu kosztów procesu;**
- 3. zasądza od pozwanego na rzecz odwołującej spółki kwotę 165 zł tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu odwoławczym.**

del. SSO Katarzyna Schönhof-Wilkans	SSA Ewa Cyran	SSA Wiesława Stachowiak
-------------------------------------	---------------	-------------------------

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P. decyzją z 21 lipca 2014 roku nr (...), działając na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 3 w zw. z art. 18 ust. 1, art. 20 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych

i art. 81 ust. 1, ust. 5 i ust. 6 ustawy z 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, określił podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne R. K. z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę u płatnika składek (...) sp. z o.o. w maju 2011 roku.

Zdaniem organu rentowego, płatnik składek nie zastosował kryterium socjalnego, nie uwzględniając przy podejmowaniu decyzji o przyznaniu świadczeń z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych sytuacji rodzinnej, życiowej i zdrowotnej pracowników.

Płatnik składek, (...) Przedsiębiorstwo (...) w P. sp. z o.o. złożył odwołanie od decyzji.

Odwołujący zarzucił:

1) naruszenie przepisów prawa, tj.:

a) art. 8 § 1 ustawy z 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych poprzez przyjęcie przez ZUS, że kryteria socjalne określone w przyjętym przez odwołującą Zakładowym Funduszu Świadczeń Socjalnych przy określaniu wysokości wypłaconego zainteresowanemu świadczenia z tytułu dofinansowania do wczasów nie spełniają dostatecznych warunków rozróżnienia sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej pracowników odwołującej, przez co większości pracownikom odwołującej w tym zainteresowanemu wypłacone zostało dofinansowanie w tej samej wysokości, przy czym organ rentowy nie uwzględnił okoliczności zawarcia w regulaminie ZFŚŚ oceny rzeczywistej sytuacji majątkowej pracowników odwołującej oraz jej rzeczywistego przeprowadzania;

b) § 2 ust. 1 pkt 19 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe poprzez przyjęcie, że w skład podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne zainteresowanego (emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe) wchodzi wypłacone świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, co jest sprzeczne z przepisem § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia z 18 grudnia 1998 roku, na mocy którego przedmiotowe świadczenia nie stanowią podstawy wymiaru składek;

c) art. 107 § 1 k.p.a. w zw. z art. 123 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez zaniechanie podania w skarżonej decyzji ZUS podstawy prawnej jej wydania, tj. stosownych przepisów ustawy z dnia 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

2) Błąd w ustaleniach faktycznych polegający na:

a) uznaniu, że dofinansowanie do wczasów wypłacone zainteresowanemu z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych przyznane zostało z pominięciem kryteriów socjalnych;

b) pominięciu okoliczności, że związki zawodowe działające przy (...) P. sp. z o.o. istotnie wpłynęły na treść regulaminu ZFŚŚ, a w szczególności uczestniczyły w tworzeniu i zmianie jego treści, a w tym podawały dane dotyczące dochodów pracowniczych, które powinny stanowić granice przy ustalaniu wysokości świadczeń i dopłat z Funduszu dla poszczególnych pracowników odwołującej, a następnie nie wyraziły zgody na zmianę progów socjalnych proponowaną przez pracodawcę;

c) pominięciu okoliczności, że w dodatkowym porozumieniu między pracodawcą a związkami zawodowymi ustalono, że kwota dopłaty z Funduszu (zgodnie z § 12 ust. 1 Regulaminu ZFŚŚ) będzie wynosiła 70% ceny wycieczki, ale zgodnie z ww. porozumieniem nie więcej niż 70% z kwoty 1300, zł. (czyli około 910 zł.), wobec czego wprowadzono dodatkowy próg dochodowy przy przyznawaniu świadczeń.

Odwołująca wniosła o zmianę zaskarżonej decyzji poprzez przyjęcie, że w skład podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne zainteresowanego nie wchodzi wypłacone mu świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych.

Sąd Okręgowy w Wydziale Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu wyrokiem z 12 sierpnia 2015 roku w sprawie VIII U 5967/14 oddalił odwołanie (pkt 1) oraz orzekł o kosztach procesu (pkt 2).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

W latach 2010 - 2013 w (...) Sp. z o.o. obowiązywał Regulamin Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych. W myśl § 6 Regulaminu, środki Funduszu przeznaczone były na finansowanie lub dofinansowanie kosztów uczestnictwa osób uprawnionych do korzystania z Funduszu w różnych rodzajach i formach działalności socjalnej, a zwłaszcza na wczasy wypoczynkowe lub profilaktyczno – lecznicze, w tym zakupione indywidualnie przez osobę uprawnioną oraz wypoczynek dzieci i młodzieży do lat 18, a przypadku kształcenia się w dziennej szkole ponadpodstawowej do lat 20 – organizowany przez zakład pracy lub zakupiony indywidualnie przez osobę uprawnioną, w formie kolonii wypoczynkowych i zdrowotnych, obozów oraz zimowisk. Prawo do korzystania z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych miały osoby wymienione w § 7 Regulaminu, w tym pracownicy oraz członkowie ich rodzin.

Stosownie do treści § 4 ust. 1 Regulaminu przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu uzależniono od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu. Dopłata z Funduszu do ceny wczasów oraz wypoczynku dzieci i młodzieży wynosiła 70% (§ 12 Regulaminu). Dopłatę można było zwiększyć do 90% w przypadku wypoczynku dzieci i młodzieży oraz do 80% w przypadku dopłaty do wczasów, o ile zostały spełnione łącznie dodatkowe warunki w postaci :

- posiadania przez uprawnionego wnioskodawcę co najmniej dwojga dzieci (nie dotyczy osób samotnie wychowujących dziecko),
- osiągania przez wnioskodawcę przychodu na członka rodziny nie przekraczającego 75% minimalnego wynagrodzenia,
- poświadczenia przychodów rodziny poprzez złożenie oświadczenia – załącznik nr 7 do Regulaminu (oświadczenie w sprawie wysokości dochodu na jednego członka rodziny w roku ...).

Aneks nr (...) z 26 stycznia 2011 roku ustalono, iż przyznawanie pomocy z okazji Świąt Bożego Narodzenia lub Świąt Wielkiejnocy następować będzie przy uwzględnieniu osiąganego progu dochodowego, a ubiegający się o te świadczenia będą składać wniosek – oświadczenie w sprawie wysokości dochodu na jednego członka rodziny w roku ..., stanowiący załącznik nr (...) do Regulaminu.

Podstawą ubiegania się o ulgowe wczasy czy dopłatę do wczasów zakupionych indywidualnie, jak i świadczenie w zakresie wypoczynku dzieci i młodzieży, było złożenie wniosku przez osobę uprawnioną według wzoru określonego w §17 ust. 1 (wniosek o przyznanie wczasów ulgowych / refundacji oraz wniosek o przyznanie kolonii / zimowiska - załączniki nr 1 i 3 do Regulaminu). Każda osoba uprawniona mogła ubiegać się o przydział ulgowych wczasów nie częściej niż co dwa lata (§ 15 Regulaminu). Warunkiem wypłaty dofinansowania do wczasów było skorzystanie z wczasów zorganizowanych przez spółkę albo przedstawienie faktury lub rachunku za zakupione indywidualnie wczasy.

Nadto, w Regulaminie zapisano, że koszt jednego skierowania na wczasy, na wypoczynek dzieci i młodzieży, do którego może być przyznana dopłata z Funduszu w danym roku kalendarzowym ustalany jest corocznie w uzgodnieniu z organizacjami związkowymi (§11).

W latach 2010 – 2011 w odwołującej spółce ustalono, iż wyżej opisane progi dopłat do wczasów oraz wypoczynku dzieci i młodzieży (70%, 80% i 90%) będą odnosiły się:

1/ do kwoty 1.300 zł. na osobę w przypadku dopłat do wczasów, a tym samym maksymalna dopłata wynosić mogła odpowiednio 910 zł., na osobę (1.300 zł. *70%), 1.040 zł. na osobę (80%),

2/ do kwoty 1.200 zł. na osobę w przypadku dopłat do wczasów lub do wypoczynku dzieci i młodzieży, a tym samym maksymalna dopłata wynosić mogła odpowiednio: 840 zł. na osobę (1.200 zł. *70%), 1.080 zł. na osobę (90%).

W praktyce korzystanie z dopłaty do wczasów lub do wypoczynku dzieci i młodzieży wyglądało w ten sposób, że w określonym terminie pracownik musiał złożyć wniosek według określonego wzoru. W przypadku, gdy pracownik ubiegał się o dofinansowanie w wysokości 70% ceny, do wniosku nie dołączał oświadczenia o wysokości dochodu na jednego członka rodziny w danym roku. Oświadczenie takie było składane jedynie przez te osoby, które chciały uzyskać wyższą dopłatę i jednocześnie spełniały kryteria dotyczące wysokości dopłaty określone w Regulaminie. Każdy pracownik, który złożył wniosek o przyznanie dofinansowania i przedłożył fakturę dotyczącą organizacji wczasów lub wypoczynku dzieci i młodzieży albo skorzystał z form wczasów i wypoczynku organizowanych przez odwołującą uzyskiwał stosowne dofinansowanie w wysokości do 70% poniesionych kosztów organizacji wczasów lub wypoczynku dzieci i młodzieży, jednakże nie więcej niż odpowiednio 910 zł. na osobę w przypadku wczasów oraz 840 zł. w przypadku wypoczynku dzieci i młodzieży. O przyznaniu dopłaty decydowała Komisja Socjalna odwołującej, przy czym nieprzyznanie świadczenia mogło mieć miejsce jedynie wówczas, gdy pracownik miał zawartą umowę o pracę na okres próbny bądź ze względu na większą niż przewidziano w Regulaminie (raz na dwa lata) częstotliwość występowania z wnioskami o dofinansowanie.

Tym samym procedura przyznawania dopłat do wczasów lub do wypoczynku dzieci i młodzieży była dwuetapowa – pracownik w pierwszym kwartale danego roku występował z wnioskiem o świadczenie i jeżeli chciał uzyskać dopłatę wyższą aniżeli 70%, to składał wraz z wnioskiem oświadczenie o wysokości dochodu na członka rodziny według wzoru przewidzianego dla tego świadczenia. Po zebraniu wniosków Komisja Socjalna odwołującej wywieszała listy z nazwiskami osób, które uzyskały prawo do dopłaty, przy czym jej wysokość dla każdego z pracowników była ustalana w momencie przedłożenia faktury potwierdzającej poniesienie kosztów wypoczynku bądź po skorzystaniu z oferty wypoczynku odwołującej spółki. Pracownicy, którzy domagali się przyznania dopłaty w wysokości wyższej aniżeli 70% nie składali wówczas kolejnego oświadczenia o wysokości dochodu na członka rodziny. Ci pracownicy, którzy wcześniej nie złożyli oświadczenia o wysokości dochodu na członka rodziny otrzymywali dopłatę w wysokości 70% poniesionych kosztów z ograniczeniem do kwoty 910 zł. na osobę przy wczasach / 840 zł. przy wypoczynku dziecka.

W 2011 roku w odwołującej spółce wprowadzono świadczenia w postaci pomocy świątecznej finansowane ze środków Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych. Warunkiem ich uzyskania było złożenie oświadczenia o wysokości dochodu na jednego członka w rodzinie w roku poprzednim. Oświadczenie to było składane w marcu na druku według wzoru ustalonego w aneksie do Regulaminu Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych. Było to oświadczenie odrębne od tego składanego przez pracownika, który ubiegał się o wyższą aniżeli 70% dopłatę do wczasów lub do wypoczynku dzieci i młodzieży.

R. K. zatrudniony w roku 2011 w (...) Przedsiębiorstwie (...)w P. sp. z o.o. był uprawniony do korzystania ze świadczeń z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych.

Ubezpieczony R. K. wystąpił do odwołującej o przyznanie dofinansowania do wczasów, nie składając oświadczenia o wysokości dochodu na członka rodziny w roku i uzyskał w maju 2011 roku 1820 zł. tytułem dofinansowania do wczasów dla dwóch osób. Ponieważ cena wczasów za jedną osobę wyniosła 1092 zł. to dopłata wyniosła po 764,40 zł. (1092* 70%).

Płatnik składek nie uwzględnił uzyskanego dofinansowania w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne ubezpieczonego.

W okresie styczeń – marzec 2014 roku organ rentowy prowadził kontrolę w odwołującej Spółce w zakresie prawidłowości i rzetelności obliczania składek na ubezpieczenia społeczne oraz innych składek, do których poboru zobowiązany jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych oraz zgłaszania do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego, ustalania uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń społecznych i wypłacanie tych świadczeń oraz

dokonywanie rozliczeń z tego tytułu, prawidłowość i terminowość opracowywania wniosków o świadczenia emerytalne i rentowe oraz wystawiania zaświadczeń lub zgłaszania danych dla celów ubezpieczeń społecznych.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd I instancji, uznał, że odwołanie nie zasługiwało na uwzględnienie.

Na wstępie Sąd zaznaczył, że dla rozstrzygnięcia nie miały znaczenia zarzuty co do naruszenia przez pozwanego przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego. Postępowanie sądowe, w tym w sprawach z zakresu prawa ubezpieczeń społecznych, skupia się bowiem na wadach wynikających z naruszenia prawa materialnego, a kwestia wad decyzji administracyjnych spowodowanych naruszeniem przepisów postępowania administracyjnego, pozostaje w zasadzie poza przedmiotem tego postępowania.

W dalszej kolejności Sąd I instancji powołał przepisy właściwe do rozstrzygnięcia, tj. art. 6 ust. 1, art. 18 ust. 1, art. 18a, art. 20 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, a także art. 4 pkt 9 tej ustawy w zw. z art. 12 ust. 1 ustawy z 26 lipca 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych, art. 81 ust. 1 i ust. 6 ustawy z 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, jak również rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz art. 2 pkt 1 i art. 8 ustawy z 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych

W ocenie Sądu Okręgowego, w okolicznościach sprawy nie sposób uznać, ażeby świadczenie przyznane zainteresowanemu miało charakter socjalny i tym samym, by można je wyłączyć z podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne.

Sąd zaznaczył, że brzmienie art. 8 ust. 1 ustawy nie upoważnia do przyznawania świadczeń z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych bez uwzględnienia sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej pracownika. Przepis ten wyraźnie określa związek pomiędzy wartością przyznawanego świadczenia a łącznie rozpatrywaną sytuacją życiową, rodzinną i materialną osoby uprawnionej. Odwołująca spółka wypłacając swoim pracownikom, dofinansowanie do wczasów, nie uczyniła zadość wymogom stawianym w przywołanych przepisach oraz Regulaminie. Spółka, mimo treści Regulaminu (§ 4 ust. 1), nakazującego, zgodnie zresztą z brzmieniem przepisu art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych ustawy, uzależnienie przyznawania ulgowych usług i świadczeń oraz wysokości dopłat z Funduszu od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby ubiegającej się o świadczenie, ograniczyła się w przypadku zainteresowanego do odebrania od niego wniosku o świadczenie i przedłożenia dowodów poniesienia kosztów wczasów. Odwołująca w żaden sposób nie analizowała i nie uwzględniała tego, przyznając świadczenie, ile osób prowadzi z zainteresowanym gospodarstwo domowe, ile osób pozostaje na jego utrzymaniu, jaki jest jego majątek, jakie osiąga dodatkowe dochody, czy i w jakiej wysokości oraz z jakiego tytułu dochody osiągają pozostali członkowie jego rodziny, czy uiszcza lub otrzymuje alimenty, mimo, iż taki obowiązek wynikał z Regulaminu. Podnieść należy, że spółka sama w Regulaminie ZFŚS wprowadziła zasadę wskazującą, iż przyznanie i wysokość świadczeń socjalnych dla osób uprawnionych uzależnia się od ich sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej. Skoro zatem spółka wprowadziła takie zasady, zgodnie zresztą z kryteriami ustawowymi, to winna ich przestrzegać, czego nie uczyniła. Dopiero bowiem zebranie choćby w minimalnym zakresie informacji o wysokości przychodu na członka rodziny zainteresowanego i uwzględnienie uzyskanych danych przy ustalaniu wysokości świadczeń z Funduszu umożliwiłoby uznanie, iż świadczenie to przyznane zostało zgodnie z przepisami ustawy i jako takie stanowi świadczenie socjalne.

Sąd I instancji stwierdził, że przyznanie dofinansowania do wczasów w wysokości 70% poniesionych kosztów jedynie na podstawie wniosku i dowodu poniesienia kosztów wypoczynku bez choćby złożenia przez zainteresowanego oświadczenia o wysokości dochodu na członka rodziny (co zresztą było prawidłowo praktykowane w odniesieniu do osób ubiegających się o wyższe dofinansowanie) jako wystarczającego, zgodnie z ugruntowanym poglądem judykatury, do zobrazowania sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej, jest naruszeniem przepisów art. 8 ust. 1 i 2 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych i Regulaminu Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych.

Ponadto, Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że wszyscy pracownicy odwołującej, którzy złożyli wniosek o przyznanie dofinansowania i przedłożyli dowody poniesienia kosztów wypoczynku, uzyskali dofinansowanie z Zakładowego

Funduszu Świadczeń Socjalnych w wysokości 70% poniesionych kosztów wypoczynku, nie więcej niż przy wczasach 910 zł na osobę i 840 zł. na wypoczywające dziecko. Z powyższego wynika, iż wysokość dofinansowania była uzależniona wyłącznie od tego, jakie kwoty były przez poszczególnych pracowników przeznaczone na wypoczynek. Tak ukształtowany sposób rozdziału środków z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych w żadnym stopniu nie uwzględnia sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej pracowników odwołującej. Co więcej prowadzi on do sytuacji, w której osoba uprawniona do dofinansowania, która wydatkuje więcej własnych środków na wypoczynek, dostanie wyższe dofinansowanie aniżeli osoba, która tych środków wydatkuje mniej. Stanowi to jednoznaczne zaprzeczenie idei Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych, który jest instytucją prawną mającą łagodzić różnice w poziomie życia pracowników i ich rodzin oraz wyrównywać ich sytuację bytową. Przyznanie osobom wydatkującym większe sumy na wypoczynek, posiadającym zatem większą ilość własnych środków finansowych, wyższego dofinansowania aniżeli osobom, które na wypoczynek przeznaczyły mniej środków własnych, jak to ma miejsce w okolicznościach sprawy, prowadzi do pogłębienia różnic w poziomie życia pracowników.

Bez znaczenia dla oceny prawidłowości postępowania odwołującej w kwestii rozdziału środków z Funduszu pozostają także zapatrywania co do podobieństwa sytuacji życiowej, materialnej i rodzinnej jej pracowników, o czym miałyby świadczyć to, że osiągalni oni podobne zarobki z tytułu zatrudnienia w spółce.

Reasumując Sąd Okręgowy uznał, że odwołująca spółka nie uczyniła również zadość kryteriom socjalnym przy rozdziale istotnych w sprawie świadczeń poprzez określenie maksymalnych kwot dopłat do wczasów i wypoczynku oraz ustaleniu, że będą one wynosiły odpowiednio 70%, 80% i 90% z kwoty 1300 zł na osobę. Ustalenia te w żaden sposób nie odnoszą się do oceny sytuacji życiowej, materialnej i rodzinnej pracowników odwołującego. Oceny prawidłowości wydatkowania na rzecz zainteresowanego środków z Funduszu nie zmienia fakt, iż w spółce w latach 2010-2011 były osoby, które uzyskały wyższe dofinansowanie. Ta okoliczność prowadzi jedynie do takiego wniosku, że wyłącznie w przypadku tych osób odwołująca zastosowała prawidłowe kryteria socjalne, odbierając od nich oświadczenia o wysokości dochodu na członka rodziny, co doprowadziło, po stwierdzeniu, iż dany pracownik spełnia kryteria określone w §12 ust. 1 Regulaminu, do przyznania wyższego dofinansowania. W pozostałych przypadkach świadczenie przyznane pracownikom w wysokości odpowiadającej kwocie 70% poniesionych kosztów nie jest w żadnym razie świadczeniem socjalnym, a dodatkowym przysporzeniem dokonany przez pracodawcę i jako takie stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne.

Irrelevantne dla rozstrzygnięcia sprawy pozostawały także okoliczności związane z tworzeniem Regulaminu Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych, w tym te dotyczące stanowiska organizacji związkowych. Po pierwsze przedmiot sprawy koncentrował się wokół tego, czy odwołująca prawidłowo wydatkowała środki z Funduszu, a nie wokół trybu tworzenia Regulaminu Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych. Po wtóre, stronami postępowania nie były organizacje związkowe, a wyłącznie odwołująca, zainteresowany i organ rentowy. To zaś na odwołującej jako płatniku składek, a nie na innych podmiotach, spoczywa obowiązek obliczania, potrącania z dochodów ubezpieczonych, rozliczania oraz opłacania należnych składek za każdy miesiąc kalendarzowy, według zasad wynikających z przepisów ustawy (art. 46 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych). To zatem wyłącznie odwołująca jako płatnik składek ponosi odpowiedzialność za prawidłowość działań podejmowanych w sprawach dotyczących ubezpieczeń społecznych i bez znaczenia w tej kwestii pozostaje stanowisko organizacji związkowych odnoszące się do zasad dystrybucji środków z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych.

Odwołująca spółka zaskarżyła wyrok w całości składając apelację.

Skarżąca zarzuciła:

A. obrazę przepisów prawa procesowego mogących mieć wpływ na treść wyroku poprzez:

I. naruszenie dyspozycji przepisu art. 233 § 1 k.p.c. poprzez niewłaściwe jego zastosowanie, polegające na nadużyciu przez Sąd Okręgowy zasady swobody oceny dowodów, a co za tym idzie:

a) bezpodstawne uznanie, że środki przyznane zainteresowanemu w niniejszej sprawie zostały rozdysponowane niezgodnie z przepisami ustawy o ZFŚS oraz przepisami Regulaminu ZFŚS dla (...) sp. z o.o., a tym samym nie miały charakteru socjalnego, w sytuacji gdy w trakcie postępowania o przyznanie dofinansowania wypoczynku wakacyjnego na skutek złożonego przez pracownika, komisja socjalna odnosiła się do sytuacji pracownika (np. materialnej, rodzinnej, życiowej) na podstawie oświadczeń pracowników, ale i na podstawie danych w tym zakresie posiadanych i dostarczanych przez związki zawodowe;

b) bezpodstawne uznanie, iż przy przyznawaniu świadczeń z ZFŚS nie istniał związek między wartością przyznawanego świadczenia a łącznie rozpatrywaną sytuacją życiową, rodzinną i materialną zainteresowanego, podczas gdy na podstawie danych posiadanych przez związki zawodowe oraz na podstawie składanych przez pracowników oświadczeń oraz dokumentów potwierdzających rzeczywiście poniesione koszty wypoczynku, wysokość przyznawanego świadczenia pozostawała w związku z sytuacją pracownika;

c) bezpodstawne uznanie przez Sąd Okręgowy w Poznaniu, że ustalenie sytuacji socjalnej pracownika odbywało się w sposób „dorozumiany”, podczas gdy ocena sytuacji socjalnej pracownika odbywała się każdorazowo w oparciu o konkretne dane jego indywidualnej sytuacji;

d) bezpodstawne uznanie przez Sąd Okręgowy w Poznaniu, że wydatkowanie przez pracownika większych sum na wypoczynek implikuje posiadanie przez niego większej ilości własnych środków finansowych i tym samym powoduje przyznanie takiemu pracownikowi wyższego dofinansowania, w sytuacji gdy wydatkowanie przez pracownika większych sum na wypoczynek nie musi oznaczać, że dysponuje on większymi środkami, ale że np. posiada on liczniejszą rodzinę;

e) bezpodstawne uznanie przez Sąd Okręgowy, że wydatkowanie przez pracownika większych sum na wypoczynek oznacza posiadanie przez niego większej ilości własnych środków finansowych i tym samym wypłacanie mu dofinansowania do wypoczynku sprzeciwia się łagodzeniu różnic w poziomie życia pracowników, w sytuacji, gdy kwoty dofinansowania były limitowane (do maksymalnie 1300 zł.), zatem gdy pracownik wydatkował nawet większą kwotę na wypoczynek, to i tak nie mógł liczyć na dofinansowanie proporcjonalne do wydanej kwoty, ponieważ z jednej strony dofinansowanie było uzależniane od jego sytuacji, a z drugiej kwotowo limitowane do maksymalnie 1300 zł.

II. naruszenie dyspozycji przepisu art. 123 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z art. 107 § 1 k.p.a. poprzez zaniechanie zobowiązania organu rentowego do podania w decyzji ZUS podstawy prawnej jej wydania, tj. stosownych przepisów ustawy z 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

B. obrazę przepisów prawa materialnego poprzez:

I. naruszenie dyspozycji przepisu art. 8 ust. 1 ustawy z 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (cytowana dalej jako: ustawa o ZFŚS) poprzez jego błędną wykładnię i uznanie przez Sąd Okręgowy, że:

a) przyznawanie wysokości dopłat do wypoczynku z Funduszu w niniejszej sprawie nie zostało uzależnione „nawet w minimalnym zakresie” od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu mimo, iż odwołująca przedstawiała dowody potwierdzające odnoszenie się do sytuacji pracownika przy podejmowaniu decyzji o przyznaniu mu dopłaty z ZFŚS, natomiast w pozostałym zakresie stanowisko Sądu Okręgowego nie znajduje oparcia w faktach, albowiem Sąd Okręgowy oddalił dowód na okoliczność m.in. potwierdzenia posiadania przez komisję socjalną danych o sytuacji życiowej, materialnej bądź rodzinnej pracownika, składającego wniosek o dofinansowanie wypoczynku,

b) rzekomo nie istniał związek między wartością przyznawanego świadczenia a łącznie rozpatrywaną sytuacją życiową, rodzinną i materialną pracownika, podczas gdy w rzeczywistości progi ustalone w Regulaminie ZFŚS dla (...) sp. z o.o. w wysokości 70%, 80%, 90% bądź 100% dofinansowania potwierdzają jednoznacznie, że wprost procentowa wysokość dopłaty zależała od sytuacji pracownika,

II. naruszenie dyspozycji przepisu art. 8 ust. 2 ustawy o ZFŚS, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, tj. Sąd Okręgowy uznał, że odwołująca nie przestrzegała art. 8 ust. 2 ustawy o ZFŚS nakazującego pracodawcy określać w regulaminie zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu, oraz zasady przeznaczania środków Funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności, choć równocześnie stwierdził, że Regulamin ZFŚS w (...) sp. z o.o. został przez pracodawcę przygotowany prawidłowo i jego treść jest zgodna z obowiązującymi przepisami;

III. naruszenie dyspozycji przepisu art. 1 ust. 1 ustawy o ZFŚS w zw. z art. 10 ustawy o ZFŚS w zw. z § 8 ust. 1 i 2 Regulaminu ZFŚS dla (...) sp. z o.o. poprzez uznanie, iż to odwołująca decyduje o wysokości dofinansowania i jego rozdysponowaniu, w sytuacji gdy na podstawie przepisu § 8 Regulaminu ZFŚS to Komisja Socjalna, w której związku zawodowe dysponują przewagą nad pracodawcą w proporcji 5:1, zajmuje się rozdziałem dofinansowań, a odwołująca jest tylko administratorem (wykonawcą) decyzji podjętych przez Komisję Socjalną;

IV. naruszenie dyspozycji przepisu art. 46 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez uznanie przez Sąd Okręgowy w Poznaniu, że skoro na odwołującej spoczywa obowiązek obliczenia, potrącenia z dochodów ubezpieczonych, rozliczenia oraz opłacenia należnych składek, to tym samym odwołująca decyduje o zakresie rozdysponowania środków z ZFŚS, podczas gdy na podstawie cytowanego przepisu odwołująca jest jedynie administratorem - podmiotem dokonującym zarachowania i przekazania składek, natomiast podmiotem podejmującym (w pełni niezależnie od odwołującej) decyzję w sprawie przyznania świadczenia i jego wysokości jest Komisja Socjalna.

C. sprzeczność istotnych ustaleń Sądu I Instancji z treścią zgromadzonego materiału dowodowego poprzez przyjęcie, iż:

I. przy podejmowaniu decyzji o przyznaniu dofinansowania dla pracownika (...) sp. z o.o. oraz o wysokości dofinansowania nie brano pod uwagę sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej, choć przeprowadzone dowody, nie dają podstawy do takich ustaleń, a w szczególności niezasadne uznanie, iż dofinansowanie wypoczynku nie miało charakteru socjalnego, podczas gdy podmiotem rozpatrującym była Komisja Socjalna, która wobec uczestniczenia w niej przedstawiciele związków zawodowych posiadała (za ich pośrednictwem) wiedzę na temat sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej wnioskodawcy;

II. rzekomo wysokość dofinansowania wypoczynku była uzależniona wyłącznie od tego jakie kwoty były przeznaczane przez poszczególnych pracowników na wypoczynek, w sytuacji gdy, dofinansowanie było ograniczone do maksymalnej kwoty 1300 zł., wobec czego jeżeli nawet pracownik wydatkował większą kwotę na wypoczynek, to i tak nie mógł otrzymać dofinansowania proporcjonalnego do wydanej na kwoty, ponieważ:

a) dofinansowanie było kwotowo limitowane do maksymalnie 1300 zł.,

b) dofinansowanie było uzależniane od jego sytuacji majątkowej czego przejawem były zależne od sytuacji pracownika 4 progi wysokości dofinansowania wynoszące 70%, 80%, 90% albo 100%.

III. Odwołująca stawiała skarżonej decyzji zarzut braku uzasadnienia, podczas, gdy zarzut w odwołaniu dotyczył braku podania w skarżonej decyzji ZUS podstawy prawnej jej wydania.

Apelująca wniosła o zmianę wyroku w całości i uwzględnienie odwołania w całości, zasądzenie od organu rentowego na swoją rzecz kosztów procesu według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego, ewentualnie o uchylenie wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd I instancji - przy uwzględnieniu kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja zasługiwała na uwzględnienie, choć nie wszystkie podniesione w niej zarzuty okazały się trafne.

Sformułowane przez apelującą zarzuty obraży prawa procesowego – art. 233 k.p.c. nie zmierzały w kierunku podważenia dokonanych w sprawie ustaleń faktycznych, ale oceny prawnej przyjętej przez Sąd I instancji.

Uzasadniając zarzut naruszenia art. 233 k.p.c. apelująca podniosła, że ustalenia faktyczne w sprawie są niepełne, z uwagi na wadliwą ocenę dowodów. Koniecznym zdaniem skarżącej było przyznanie znacznej mocy dowodowej zeznaniom świadków S. D. i K. M., którzy posiadali szeroką wiedzę co do tego, w jakim zakresie na podejmowanie decyzji o dysponowaniu środkami zakładowego funduszu świadczeń socjalnych u odwołującej, wpływ miały działające u niej związki zawodowe.

Apelująca powołała art. 27 § 1 i art. 35 § 5 ustawy z 23 maja 1991 roku o związkach zawodowych, i wywodziła, iż wymóg uzgodnienia przez pracodawcę regulaminu z.f.ś.s. ze związkami zawodowymi oznacza, że pracodawca nie może wprowadzić go w życie, jeżeli nie został on zaakceptowany przez te organizacje.

W dalszej kolejności, skarżąca uwypuklając różnice pomiędzy administrowaniem a wydatkowaniem środków funduszu zmierzała do wykazania, że u płatnika składek wpływ związków zawodowych i komisji socjalnej na wydatkowanie środków funduszu był tak przemożny, że należało uznać płatnika za zwolnionego z odpowiedzialności za kształt regulaminu i sposobu w jaki środki zostały rozdysponowane w okresie objętym decyzją.

Powyższe zapatrywanie apelującej jest błędne. Sąd I instancji słusznie przyjął, że wyłącznie odwołująca jako płatnik składek ponosi odpowiedzialność za prawidłowość działań podejmowanych w sprawach dotyczących ubezpieczeń społecznych i bez znaczenia w tej kwestii pozostaje stanowisko organizacji związkowych odnoszące się do zasad dystrybucji środków z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych.

Rola związków zawodowych została określona w art. 8 ust. 2 ustawy o z.f.ś.s., zgodnie z którym zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu, z uwzględnieniem ust. 1, oraz zasady przeznaczania środków Funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej określa pracodawca w regulaminie ustalonym zgodnie z art. 27 ust. 1 albo z art. 30 ust. 5 ustawy o związkach zawodowych. Pracodawca, u którego nie działa zakładowa organizacja związkowa, uzgadnia regulamin z pracownikiem wybranym przez załogę do reprezentowania jej interesów.

Znaczna aktywność związków zawodowych działających u odwołującej przy wprowadzaniu regulaminu z.f.ś.s. wydaje się bezsporna, nie implikuje to jednak wniosków podnoszonych przez apelującą, w szczególności pozostaje bez wpływu na rolę pracodawcy w administrowaniu funduszem, jego uprawnienia i obowiązki.

Warto powołać w tym miejscu fragment uzasadnienia wyroku Sądu Najwyższego z 11 kwietnia 2012 roku w sprawie III PK 66/1, w którym stwierdzono, że środki zakładowego funduszu świadczeń socjalnych są własnością pracodawcy, natomiast jest on ograniczony w możliwości dysponowania nimi, gdyż może je przeznaczyć jedynie na finansowanie działalności socjalnej. W myśl art. 10 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych środkami tego Funduszu administruje pracodawca, on też określa w regulaminie zasady przeznaczania środków tego Funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej oraz zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu (art. 8 ust. 2 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych). Fundusz ten jest instrumentem realizacji obowiązku pracodawcy zaspokajania bytowych, socjalnych i kulturalnych potrzeb pracowników (art. 16 i art. 94 pkt 4 k.p.), w konsekwencji też to on, a nie jakieś inne ciało (organ, organizacja), może prowadzić wspólną działalność socjalną na warunkach określonych w umowie (art. 9 ust. 1) ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Odpis na Fundusz lub brak takiego odpisu stanowi jedynie przesunięcie majątkowe o charakterze formalnym w obrębie kont, jakie posiada pracodawca.

Wobec powyższego, stanowisko skarżącej, w szczególności co do naruszenia art. 233 k.p.c., uznać należało za nieuzasadnione. Ustalenia faktyczne w sprawie zostały dokonane prawidłowo, Sąd II instancji przyjął je za własne uznając jednak, że błędna jest ich ocena w świetle przepisów prawa i w tym zakresie apelująca powołała trafną argumentację.

Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, obowiązkowo ubezpieczeniem emerytalnemu i rentowym podlegają osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są pracownikami.

Stosownie do art. 18 ust. 1 cyt. ustawy podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe stanowi, przychód, o którym mowa w jej art. 4 pkt 9 tj. przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu zatrudnienia m.in. w ramach stosunku pracy.

Artykuł 12 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych stanowi, iż przychodem ze stosunku pracy są wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne oraz wartość pieniężna świadczeń w naturze, bądź ich ekwiwalenty, bez względu na źródła finansowania tych wypłat i świadczeń, a w szczególności: wynagrodzenia zasadnicze, wynagrodzenia za godziny nadliczbowe, różnego rodzaju dodatki, nagrody, ekwiwalenty za niewykorzystany urlop i wszelkie inne kwoty niezależnie od tego, czy ich wysokość została z góry ustalona, a ponadto świadczenia pieniężne ponoszone za pracownika, jak również wartość innych nieodpłatnych świadczeń lub świadczeń częściowo odpłatnych.

O tym m.in. jakie przychody nie stanowią podstawy wymiaru składek stanowi Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. W szczególności, w jego § 2 ust. 1 pkt 19 wskazano, że podstawy wymiaru składek nie stanowią świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych.

Zasady tworzenia zakładowego funduszu świadczeń socjalnych określa ustawa z 4 marca 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych; w myśl art. 2 ust. 1 ustawy działalnością socjalną są usługi świadczone przez pracodawcę na rzecz różnych form wypoczynku, działalność kulturalno-oświatową, sportowo-rekreacyjną udzielanie pomocy materialno-rzeczowej lub finansowej, a także zwrotnej lub bezzwrotnej pomocy na cele mieszkaniowe na warunkach określonych ustawą.

Przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej (art. 8 ust. 1).

W tym miejscu jeszcze raz wskazać należało, że w sprawie zaistniała specyficzna sytuacja. Organ rentowy uznał, a Sąd Okręgowy stanowisko to przyjął za trafne, że w przypadku pracowników odwołującej, którzy skorzystali ze świadczeń w wysokości 80 % i 90 % a zatem, tych którzy spełnili dodatkowe wymagania przewidziane w regulaminie, zastosowano kryterium socjalne, wobec tych zaś których świadczenia wyniosły 70 % kryterium to nie zostało spełnione.

W związku z powyższym, Sąd Apelacyjny dokonując kontroli instancyjnej orzeczenia w pierwszej kolejności zwrócił uwagę, że błędnym jest rozstrzygnięcie, którym Sąd opierając się na tym samym przepisie obowiązującego u płatnika składek regulaminu, tj. § 12 w zw. z § 4, zróżnicował sytuację prawną pracowników, przyjmując, że część z nich ma prawo do wyłączenia otrzymanych świadczeń z obowiązku odprowadzenia składek na ubezpieczenia społeczne, druga zaś grupa z przywileju tego skorzystać nie może.

Przepis § 12 Regulaminu musi być odczytywany i interpretowany w całości..Nie można uznać poglądu, że pracownicy otrzymujący 70% refundacji wczasów nie spełniają kryteriów socjalnych a ci którzy otrzymują zwiększoną refundację odpowiadają tym kryteriom i to tylko dlatego, że przedstawiają poświadczenie przychodów rodziny. Płatnik składek ustanawiając zasadę refundacji wczasów i wypoczynku przyjął kryteria socjalne, które w optymalny sposób miały zapewnić jak największej grupie pracowników refundacje wypoczynku. Te ustalenia zyskały poparcie wszystkich pracowników reprezentowanych przez związki zawodowe a trudno było przewidzieć, że w momencie ustalania tych zasad największe refundacje będą dotyczyć dopłat w wysokości 70%. System ten może nie jest doskonały ale to rozwiązanie niewątpliwie spełnia swój cel socjalny co jest zgodne z art.8 powołanej ustawy o ZFŚS. Nie można bowiem pominąć, że pracodawca refunduje już opłacony przez pracownika wypoczynek, co szczegółowo uregulowano w § 15 ust.3 Regulaminu.

Różnicowanie tej refundacji jest uzależnione od sytuacji materialnej pracownika i jego rodziny. Pracodawca ustanowił bowiem gwarancję zwiększonej refundacji do 90% w przypadku wypoczynku dzieci i młodzieży oraz 80% dopłaty do wczasów jeżeli zachodzą okoliczności wymienione w ustępie 1 § 12 Regulaminu. Efektem powyższego rozwiązania jest różnicowanie kwot refundacji wypoczynku i to zarówno przy 70% jak i zwiększonych dopłat.

Nie można również nie zauważyć zastosowania kryteriów socjalnych omawianego przepisu regulaminu w zwiększonej dopłacie do wypoczynku dzieci i młodzieży. Kompleksowa interpretacja przepisu § 12 Regulaminu musi prowadzić do wniosku, że przyjęte przez płatnika składek rozwiązanie, jest zgodne z celem ustawy o ZFŚS.

Sąd Okręgowy, uzasadniając swoje stanowisko przytoczył bogate orzecznictwo Sądu Najwyższego jak i Sądów Apelacyjnych, w którym przedstawiono zasady kwalifikacji świadczeń wypłacanych z funduszu socjalnego jako świadczeń spełniających wymogi określone w art. 8 ustawy o ZFŚS.

Sąd Apelacyjny stwierdza, że poglądy zawarte w przytoczonych orzeczeniach pozostają aktualne ale nie mogą mieć zastosowania w rozpoznawanej sprawie.

Nie można bowiem pominąć, że stworzony przez płatnika składek system refundacji wypoczynku i wczasów zakładał zróżnicowanie przyznawanych dopłat co w praktyce rzeczywiście miało miejsce. System ten miał zachęcać pracowników do korzystania z wypoczynku, co przy specyfice stanowisk pracy (kierowcy i motorniczy) miało istotnie znaczenie. Gwarantowało bowiem regenerację sił zwiększając tym samym bezpieczeństwo prowadzonego przez spółkę transportu publicznego.

Materiał dowodowy zgromadzony przez Sąd Okręgowy pozwala na stwierdzenia, że zasady dopłat do wypoczynku były znane pracownikom, gdyż zostały w pełni zaaprobowane przez związki zawodowe.

Oznacza to, że pracownicy kierując się regułami przepisu § 12 Regulaminu, mogli zdecydować czy korzystają z dofinansowania w wysokości 70% czy też wnoszą o wyższe dofinansowanie jeżeli spełniają warunki wymagane tym przepisem.

Zatem już ta sytuacja uprawnia do stwierdzenia, że zasady dopłat wprowadzone przez płatnika składek spełniają kryteria wymagane przepisem art.8 ust 1 ustawy o ZFŚS.

Ustawa ta nie wprowadza bowiem rygorystycznych reguł, według których pracodawca ma gromadzić informacje o sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osób uprawnionych do korzystania z funduszu.

W rozpoznawanej sprawie, to pracownik znając zasady dofinansowania wypoczynku przekazuje płatnikowi składek informacje o swojej sytuacji materialnej.

Takie rozwiązanie zasługuje na pełną akceptację gdyż nie pozostaje w sprzeczności z powołanym art.8 ust 1 ustawy o ZFŚS.

Ustawa z 4 grudnia 1994 roku o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych miała być regulacją przejściową, jej celem było przystosowanie zakładów pracy do zasad gospodarki wolnorynkowej, w tym stworzenie socjalnych osłon dla pracowników i ich rodzin. Ten cel działalności socjalnej nie stracił na aktualności ale nie był jedyny. Chociaż geneza funduszu wyraźnie wskazuje, że instytucja ta miała przyczynić się zaspokajania potrzeb materialnych i bytowych pracowników, nigdy nie wiązano jej wyłącznie z zapewnieniem podstawowej egzystencji i udzielaniem pomocy jedynie najuboższym pracownikom. Sugestie takiej interpretacji może nasuwać nazwa funduszu. Zarówno w języku potocznym jak i nazwach różnych instytucji termin „socjalny” odnoszony jest do ubóstwa, zaspokajania podstawowych potrzeb egzystencyjnych. Fundusz nie jest jednak instytucją prawa publicznego, do której stosuje się obiektywne mierniki ubóstwa. Poziom świadczeń jest bardzo zróżnicowany w różnych zakładach pracy, podobnie jak potrzeby osób korzystających z jego zasobów, występuje również duża swoboda dookreślenia ustawowych kryteriów

przyznawania świadczeń (tak dr Iwona Sierpowska, w Monitorze Prawa Pracy Nr 6/2010, Nowe spojrzenie na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych).

Zaznaczyć ponadto należy, jak istotną rolę w prawidłowej dystrybucji środków zakładowego funduszu świadczeń socjalnych funduszu odgrywa regulamin funduszu. Stanowi on podstawę prawną ustalającą warunki korzystania ze świadczeń socjalnych przez osoby uprawnione.

Treść każdego regulaminu, stopień jego szczegółowości, zakres i rodzaj form działalności socjalnej finansowanej u danego pracodawcy, zależy od środków finansowych będących w dyspozycji pracodawcy, w dużej mierze związane jest to z wielkością i zatrudnieniem w zakładzie pracy. Inaczej przedstawiać się będzie regulamin u pracodawcy, który zatrudnia kilkuset czy nawet kilka tysięcy pracowników oraz zwiększa środki funduszu odpisem z zysku do podziału lub z nadwyżki bilansowej. Inny będzie zakres regulaminu u pracodawcy zatrudniającego niewiele ponad 20 pracowników.

W doktrynie (patrz dr T. Niedziński, komentarz do ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, wyd. C.H. Beck 2011) wskazuje się, że regulamin zakładowej działalności socjalnej powinien regulować następujące kwestie: zakres prowadzonej działalności socjalnej, kulturalnej, bytowej i mieszkaniowej, wielkość środków funduszu na poszczególne cele i kierunki ich wydatkowania, zasady i tryb przyznawania ulgowych usług i świadczeń socjalnych, określenie kręgu osób uprawnionych do korzystania z usług i świadczeń finansowanych z funduszu, tabele ulgowych odpłatności za usługi socjalne, określenie maksymalnej częstotliwości korzystania ze świadczeń socjalnych, zasady udzielania pomocy na cele mieszkaniowe w formie zwrotnej (pożyczki) i warunki spłaty, warunki zawieszania i umorzenia pożyczek, inne ustalenia i postanowienia wynikające ze specyfiki zakładu i warunków pracy.

Analizując obowiązujący u odwołującej regulamin zakładowego funduszu świadczeń socjalnych należało dojść do wniosku, że odpowiada on powyższym założeniom Regulamin istotne kwestie reguluje w sposób szczegółowy. W tym zakresie również uwzględnić należało wpływ związków zawodowych na jego kształt. Rację ma odwołująca, że związki zawodowe w procesie uzgadniania treści regulaminu z pracodawcą, kierowały się sytuacją pracowników.

Ponadto, i co najistotniejsze, tak skonstruowany regulamin uwzględniając kryterium socjalne przy dystrybucji środków funduszu, pozwala pracodawcy w sposób pełny realizować funkcję ochronną norm prawa pracy.

Dodać trzeba, że zgodnie z treścią art. 16 k.p. pracodawca, stosownie do możliwości i warunków, zaspakaja bytowe, socjalne i kulturalne potrzeby pracowników. Z kolei art. 94 pkt 8 k.p. przekłada powyższą zasadę na obowiązek pracodawcy, stanowiąc, że ten jest obowiązany zaspokajać, w miarę posiadanych środków, socjalne potrzeby pracowników. Powinności pracodawców dotyczące zaspokajania potrzeb socjalnych pracowników precyzuje ustawa o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych

W powyższym kontekście istotne dla znacznie dla rozstrzygnięcia miał charakter przedsiębiorstwa apelującej, o czym zeznawała świadek K. M.. Odwołująca jest przewoźnikiem, który świadczy usługę przewozową w dużym mieście jakim jest P..

Istotną rolę dla funkcjonowania przedsiębiorstwa odgrywa wypoczynek zatrudnionych u odwołującej pracowników. Zdecydowana większość załogi to motorniczowie i kierowcy autobusów, zatem osoby wykonujące pracę niezwykle odpowiedzialną w transporcie publicznym, wymagającą skupienia, w narażeniu na znaczny stres, w pozycji wymuszonej, w różnych warunkach atmosferycznych.

W ocenie Sadu Apelacyjnego, zgromadzony sprawie materiał dowodowy wskazuje, że pracodawca będąc świadomym powyższych okoliczności, wprowadził regulamin zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, który w pełen sposób odpowiada regulacji ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, a także wpisuje się w powołane przepisy kodeksu pracy. Mechanizm przyznawania spornych świadczeń uwzględniał kryterium socjalne jaki i pozwalał realizować socjalnych charakter świadczenia.

Szczególną uwagę zwrócić należało na treść § 15 regulaminu (wczasy).

Zgodnie z jego treścią, każda uprawniona osoba może ubiegać się o przydział ulgowych wczasów nie częściej niż co dwa lata. Uprawnieni członkowie rodziny mogą korzystać z wczasów ulgowych tylko razem z osobami, od których wywodzą swoje prawo. W szczególnie uzasadnionych i udokumentowanych przypadkach związanych z nagłym zdarzeniem losowym lub chorobą pracownika może nastąpić odstępstwo od tej zasady. Dzieci osób uprawnionych mogą korzystać także z wczasów ulgowych razem z uprawnionym do świadczeń z Funduszu dziadkiem lub babcią (ust. 1).

Pierwszeństwo w przydziale wczasów ulgowych mają zgodnie z ust. 2 osoby uprawnione, które:

- a) nie korzystały z wczasów ulgowych w poprzednich latach,
- b) pracują na stanowiskach, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze;
- c) posiadają rodziny wielodzietne;
- d) posiadają dzieci w wieku szkolnym - dotyczy turnusów odbywających się w okresie ferii szkolnych.

Dopłatę do wczasów zakupionych indywidualnie osoba uprawniona otrzymuje pod warunkiem przyznania dopłaty oraz przedstawienia w dziale (...) umowy zawartej z organizatorem wczasów, zawierającej postanowienia, że należność zostanie przekazana na jego konto przez zakład pracy, po otrzymaniu faktury, a w razie rezygnacji zwrócona zakładowi pracy lub faktury i dowodu zapłaty za wczasy (ust. 3).

Możliwości finansowe pracodawcy znajdowały odzwierciedlenie poprzez ustalenie corocznie kosztu jednego skierowania na wczasy i na wypoczynek dzieci i młodzieży (§ 11 regulaminu).

Trzeba także wskazać, że zgodnie z § 9 regulaminu, w razie stwierdzenia, że osoba uprawniona złożyła nieprawdziwe informacje o wysokości dochodu uprawniającego do świadczenia z funduszu, przedłożyła sfałszowany dokument lub wykorzystała przyznane świadczenie na cele niezgodne z jego przeznaczeniem, w tym samowolnie odstąpiła skierowanie wczasowe lub skierowanie na wypoczynek dzieci i młodzieży osobie nieuprawnionej, traci ona prawo do korzystania z funduszu przez kolejne trzy lata, a ponadto zobowiązana jest do zwrotu dopłaty do funduszu.

Reasumując, pracodawca ustalił progi warunkujące wysokość świadczenia m.in. w oparciu o stanowisko działających w spółce związków zawodowych, mających rozeznanie w sytuacji pracowników i dążących do ochrony ich interesów. Obowiązywała również maksymalna kwota refundacji. Regulamin zawiera zapisy mające zagwarantować, że uzyskiwane przez uprawnionych świadczenia są wykorzystywane zgodnie z ich celem, tj. na wypoczynek. Szczegółowo określono częstotliwość z jaką pracownik mógł skutecznie ubiegać się o świadczenie oraz karę za nielojalne zachowanie wobec pracodawcy.

Wszystkie powyższe okoliczności wskazują w ocenie Sądu II instancji, że pracodawca uczynił zadość wymaganiom ustawy, przede wszystkim uwzględnił kryterium socjalne.

Oczywistym wydaje się także (i znajduje potwierdzenie w ustaleniach faktycznych), że osoby spełniające kryteria do uzyskania wyższych świadczeń ubiegały się o nie, przedkładając stosowną dokumentację. Trudno zatem przyjąć że w związku ze sposobem podziału środków funduszu część pracowników była pokrzywdzona.

Reasumując, organ rentowy niesłusznie zakwestionował sposób wydatkowania środków z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych przez płatnika i stwierdził, że świadczenia urlopowe na rzecz pracowników, w tym zainteresowanego, powinny stanowić podstawę wymiaru składek.

Kierując się powyższym Sądem Apelacyjnym, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję, stwierdzając, że przychód osiągnięty przez zainteresowanego z tytułu dofinansowania o wczasów nie stanowi podstawy wymiaru składek (pkt 1).

W konsekwencji zmianie podlegał punkt 2 wyroku. Stroną wygrywającą sprawę jest odwołująca spółka i to na jej rzecz, na podstawie art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. w zw. z § 12 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu należało zasądzić zwrot kosztów procesu (pkt 2).

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono punkcie 3 wyroku, zgodnie z art. 98 §1 i § 3 k.p.c. oraz § 13 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 12 ust. 2 w/w rozporządzenia Ministra sprawiedliwości w brzmieniu obowiązującym od 1 sierpnia 2015 roku i art. 36 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

del. SSO Katarzyna Schönhof-Wilkans	SSA Ewa Cyran	SSA Wiesława Stachowiak
-------------------------------------	---------------	-------------------------